

Karantin vaxtı musiqi müəlliməsi İrina İvanovna qoca anasını götürərək şəhərdən bağ evinə, Novxanıya köçüb gəlmişdi. Onların hər ikisi qaş-qaşağını tökmüşdü. Çar vaxtı bu sahile pənah gətirən ulu babaları kimi səadət tapa bilmirdilər. Amma əsas odur ki, baş götürüb qaçmağa bir ev var.

Hasarlar çox hündürdü, ana-bala orada nə etdiklərini görmək olmurdu. Gündüzlər bağda sanki çəhrayı bir musiqi qutusunun qapağını açırdılar. Şirin sədaların ortasında müəllimə amirənə səslə deyirdi:

- Nəzrin, üçüncü barmaq!

Belə çıxır ki, qayda-qanunu pozub ora kənar adam çağırırdılar. Musiqi yenə səslənirdi, yenə dayan deyirdi İrina müəllimə:

- Do diyez hansı barmaqla???

Musiqi təkrar çalınırdı, indi də tamam yad bir səs özünü ortalağa sahr, sanki yatan adamın üstünə yaş yorğan səriridin, bütün həlin pozurdu.

İrina müəllimə təbdən çıxırdı:

- Nəzrin, cto ti igraesh? Nə çalırısan? Sən düşünüb çalırısan, yoxsa yox?

- Düşünürəm.

- Onda barmaqların sənə qulaq assın, hara gəldi gedib avaralanmısan!

Musiqi yenə səslənirdi, müəllimə saxlamasa, kimsə bilməzdi yenə səhv var.

evləndirir, artıb çoxalırdı. O, böyük yaşlı bir almanı götürüb dişinin altına qoydu, xərçil-tıyla dişlədi, sanki bu iriləkdə almanı yeyib qurtarana qədr yaşayacağına əmin idi.

Köhnə bağda iki qardaş idilər, böyük qardaş və kiçik qardaş.

Hərəsinin öz otağı vardı. Böyük qardaşın otağı böyükdü, pəncərəsi küçəyə baxırdı. Kiçik qardaşın otağı kiçikdi, pəncərəsi bağa açılırdı. Böyük qardaş elə hey kinoya baxırdı. Filmin biri qurtarı, o biri başlayırdı. Kiçik qardaşa, elə hey tavana baxırdı. Xatiənin biri qurtarı, o biri başlayırdı.

Bura həftədə bir dəfə, şənbə günləri baş çəkən ortancıl bacını saymasaq, gələn olmurdu. Ortancıl bacı qardaşların yeməyini bişirib yenə öz evinə qayıdır, o da İçərişəhərdə tək-tənha ömür sürürdü.

Hər iki qardaş ən yaxşı işləri gənclik illərində görmüşdülər. Gənc olanda oxumuş, əsgər olmuş, işləməyə başlamış, nümayişlərə çıxmış, sevmiş, evlənmiş, qonaqlıqlar qurmuş, manqal açıb kabab çəkmiş, ev təmir etmiş, ancaq yaşları otuz beşə çatmamış nə isə tərs getmiş, bütün işlər burulmuşdu. Yarıyolda onlar o gur həyatdan küsüb, əsəb dərmanlarıyla bu bağa çökülmüşdülər. Yuxu kimi gəlib keçmiş həyəcanlı illərdən ayrılanda yalnız kiçik qardaşın əlində bir qız övlad-

Axşamüstü hiyləgər zərrəcik səssiz-səmsirsiz ağciyər adlı əsrarəngiz nəfəs şarlarının tən yarısında mütləq mülk sahibi oldu və ardınca bədənin gizli dahlizlərində közəron qırmızımtıl qaranlıq işıqda təşviş içində qaç-qın köçü başlandı.

Köç başını itirmişdi, əlinə ox, nizə, nə gəldi alıb hara gəldi hücumla keçir, bu çax-

Nərmin KAMAL

Gündüzlər də axşam kimi qaranlıq keçir, gecələr dəniz zülmətdən zülmətə dalğalanır. Ağacların quru qol-budaqlarından adam vəhmənlərini. Ayırı vaxt gözəndə ayağının altına işıq salan ağappaq qum indi dalbadal tökən bu tir-tırdan sonra məhsul torpağına qaralıb, ağrılış. Ev də sahibi kimi ölümlə ayağındadır, köhnəlikdən pəncərə taxtalarının dişləri seyrəlib, dəlmə-deşikdən içəri şimal küləyi vıyıldayır. Amma buralarda bundan da köhnə evlər var.

Biri elə qonşudakı üçmərtəbə. Görkəmiylə elə bil adama "Nə baxırısan?" - deyir, "Keç öz yolunla get". Hərdənbir, ildə iki-üç dəfə ev dəlləllərinin ayağı dəyir bura, yanlıca müştəri gətirir, tez də çıxıb gedirlər, yenə həşəratların ixtiyarında qalır ev. Burda hələ nə qədər zavallının qarnını doyuracaq taxa var.

Səhər yenə gələn oldu. Açar dəliyi tamam paslanmış. Dəllal cin kimi bir göz qırpmında durmaraq divardan aşdı, çox keçmədi ki, köhnə darvaza qonşudan səsi gələn pianonun yabanı simli babası kimi cırtladı və gələnələrə yol verdi. Müştərilər bu dəfə gənc kişiylə qandırı.

- Buyurun, atam, keçin içəri. Bura çox maraqlı bağdı. Hasarın yanındakı o seyyi görürsüz? Brejnevın seyyi olub. Orda vaxtıyken çox vacib dövlət sənədləri saxlanıb. Necə əldən-ələ keçib gəlib çıxıb bura. - O, ağ rəngli hündür demir dolabın qapısını açdı. İçində bir bel və dirmiq vardı. - Gəlin həyətdən başlayaq. Gördüyünüz kimi, uzunsov deyil, əyri-üyrü deyil, tam dördkünc torpaq sahəsidir. Quma baxın, qaymaq kimidir. Bəzi bağlardan bu qumu satıblar, qalmıyıb. Necə, anam? Bəli, bəli, qumu da satırlar. Hiss elədim təəcübəndiz. Çox olur. Varlı bağı yiyəsi gəlib pul verir köhnə bağıni yiyəsinə, deyir dur kənar. Traktor salır daşıyır qumu aparır öz bağına. Müalicəvi qumdur. Mın bir dördin dərmanı. Necə, atam? Düzdü, düzdü, ağaclardan zəifdi. Amma bilirsiz, baxım olmayıb, baxımsız qalib. Gəlib gedən, suvaran olmayıb. Bağ baxmaq sözünnəndi. Hələ bunnan belə, baxın əncir ağacına, altı bəhmən doludu, tökülüb yaydan qalıb quruyub, yığan olmayıb. Üzümü də var. Yayda mən bu bağa müştəri gətirmişdim, o talvardan bir ağ şanı dərib aparmışdım, qabığı nazik, şipşirin. Hər cür meyvə ağacları var. Tut var. Nar var. Ərik var. İnnab var. Sadəcə baxım olmayıb, böyüməyiblər. İndi gələcəkdə inşallah siz köçəndə dayandırmaz yerdə yaxşı bir səhbətgah qurarsız. Bu gün hava bulanıqdi, amma ora baxın, ora çox güntün yerdi, əsl hovuz yeridi, orda hovuz tikdirərsiz. Yaxşı, necə məsləhətədi, keçək evə. Yox, ayaqqabınızı çıxarmıyın. - Onlar evə girəndə həyətdəki ağ hündür demir dolabın açıq qapısından içəri totuq-motuq bir kirpi sivişirdi.

- Qapı-pəncərəsi dardı? Razıyam sizən. Amma onu indiki dəblə gənlətmək mümkün olan işdi. Bilirsiz, pis çixmasın, həmişə müştərinin ağı gözündə olur. Gözünə nə qəşəng görünsə, onu bəyənir. Müştəriyə görə xəyal gücü olsun, baxanda evi təmirli görsün. Kürsülü evdi, üçmərtəbəli. Necə? Əlbəttə, dəniz görürün. Ümmümiyyətə, bu bağ hündür yerdədi, havaı yerdədi. Qalxaq, görəcəksiz. Müsibət mənzərəmiz var. Yavaq, hə, pilləkən cırdıyırı, o da inandırır sizi yaşayış olmasından irəli gəlir. İnsan nəfəsi hər şeyin çarəsidir. Bu, ikinci mərtəbə. Geniş hündür otaqlardır. Necə, xanım? Bəli, hər mərtəbəsində var hamam. Pərdələri çökim. Bu da dəniz. Hələ üçüncü mərtəbədə lap ləpəddöyən, adamların çimdiiyi yer görürün. Dəniz xoşunuza gəldi? Çox yaxşı, köçün oturun tamaşa edin, Robinzon necə deyir? Kino göstərir, yenə dəniz haqqında kino. Üç? Ora qardaş kimidir. İndi çaridən ora pilləkən

Ülvi küçəsi

Hekayə

- Hansı barmaq yazılıb? Re s kakim palstsem nado igrat?

Bu vaxt Valya qarı dözməyib işə qarışırırdı:

- Ah İrinoçka, kakaya raznitsa kakoy paltets? Voyna idet.

Qarı qızıqğazın könlünü almaq üçün dediklərini bir də onun dilində deməyi özünə borc bilirdi:

- Hansı barmağın nə fərqi, onsuz da, müharibə gedir.

Musiqi dərzi dünyanın taleyini həll edən ciddi bir iclas kimi keçir, vaxt tamam olur, İrina müəllimə tələbəni yola salmazdan əvvəl başını həyətin qapısından çıxaraq orabura baxırdı. Boş dalanda külək qumu sovurdu.

Nəzrindən sonra Leyla gəlirdi. Başqa tələbə özülə başqa musiqi gətirirdi. Bu gün də elə oldu. Uzun-uzadı qammalar, ondan da uzun etüd silsilələri başladı.

- Leyla, rezin kimi çalırısan. Jivee. Canlan bir az. Bu etüdüür, elə çal, elə bil qatar gedir, ra-ta-ta-ta, ta-ta-ta... Leyla poşitay... Leyla, düzünü de, sən evdə çalmısan, ya yox???

Valya qarının səsinə meşə kənarında yaşayan adamlar ağacdələnin səsinə adət etdikləri kimi öyrəşmişdi qızı və heç onu eşitmirdi:

- Ah, İrinoçka, nə etüdbazlıqdır...

Günlər belə keçir, bu günlərin sonu görünmürdü. İrina müəllimənin qonşuluğunda, hasarın o üzündə, dədə-babadan qalma köhnə bağ evində altmış yaşını haqlamış bir kişi ölürdü. Belə baxanda, heç ölən adam kimi görünmürdü, əjdahayla döyüşə hazır Bəhrəm Gura bənzəyirdi. Öziyüçün uzanib uzaq ölkələrdəki meşə yağınları, daşqınlar, yolundan çıxan qatarlar haqda xəbərlərə baxırdı, ən yaxındakı qəzani isə görmürdü. Boğazında yad bir zərrəcik peyda olub məskən salır, yeni-yeni qitələr kaş edir, acgöz insan kimi torpaqlar qamarlayır, oğul-uşaq

Günlər belə keçir, bu günlərin sonu görünmürdü. İrina müəllimənin qonşuluğunda, hasarın o üzündə, dədə-babadan qalma köhnə bağ evində altmış yaşını haqlamış bir kişi ölürdü. Belə baxanda, heç ölən adam kimi görünmürdü, əjdahayla döyüşə hazır Bəhrəm Gura bənzəyirdi.

dı qalmışdı. O qız o illərin əyani sübutu idi, yuxuda görməmişdi kiçik qardaş o illəri.

Yaşıl almanı yeyib qurtaranda ölməkdə olan kiçik qardaş körpüyə qalxdı. Bu, adi körpü deyildi, şəhərin o başından bu başına atayla qız arasında uzanan, başqa heç kimin gərmədiyini ikinəfərlik asma körpüyüdü. Gün boyu ürəkləri hər istəyəndə ata-qız telefonlarını götürüb bu qırx ilin körpüsünə çıxar, əl-ələ tutub o başa, bu başa gəzərdilər.

"Necədən, mənim qoc qızım? Uşaq necədir? Bayıra çıxma, indi ən yaxşı yer evdi. Xəstəlik tüğyan edir".

Qız da körpüyə qalxdı:

"Yaxşıyam. Səsin birtəhər gəlir, bumunda danışırısan. Nigarən qaldım".

"Qətiyyəni nigarən qalma. Soyuq bal yemişəm, ondandı. Məndə həmişə olur".

"Şirin şey çox yemə".

Onlar körpüdən endilər, bir azdan yenə qalxdılar körpüyə. Ata dedi:

"Xəbərlərə baxdım, bu gün iyirmi dörd adam ölüb. Elə narahatam, mənim balam, elə bilirsən bizimçün ola bilməz? Pis zəməndədi. Çixma heç yana, heç kimlə ünsiyyətə olma".

"Sən də".

"Mən heç kəsə oturma durmuram. Özünü qoru, mənə də qorumuş olursan".

naşmada bəzən özünlükəri qırıb talayırdı. Hava çatmırdı. Boğanaq idi. Evindən-əşiyindən qovulmayanlar belə, həşirə düşüb otaqlarından çıxır, qırmızı saçın selinə qarışaraq böyük şəhərlərə - ürəyə, beyinə üz tutur, imdad diləyirdilər. Daxili qonşular gözə dəymirdi, zərəcə onları hələ kəndə olan vaxt satın alıb öz tərəfinə keçirmişdi. Qala gözetçisi ilk həmlədə təslim olmuşdu. Belə fəlakət göz görün yerdə olsaydı, müxbirlər gələr, çəkib bütün dünyaya göstərirdilər. Amma bu, hər dördə dözü bilən, hər möhnəti gizlədə bilən yaraşlıq bir qiyafənin - insan dərşininin altında dövrən edirdi.

Gecə kiçik qardaşın hərarəti qalxdı. Azmaz hərarətdi, soyuq olub, gəlib keçib gedər. Səhər o heç nə olmamış kimi körpüyə qalxdı:

"Bu gün xəstəlikdən on doqquz adam ölüb, azalıb bir az. Eviniz istidir? Vaxt elə ananın evinə baş çək, gör nə əyər-əskiyyə var, həll et. Özünü qoru, məni yaşadan sənən".

O, mamırlayib boğulan yasəmən ağacı-tək mühasirəyəydi. Gecə hərarət daha da yüksəldi. Yorğanın altında tir-tir titrəməyə başladı. Elə titrəyirdi ki, dişləri dişlərinə dəyirdi. Nədir bu üşütmə? Nə oldu ona?! Bu hava həmişəki səhər havalarna oxşamır.

qalxmır, bayır tərəfdəndi yolu. Hər tərəfə pəncərələri var, həm gic gilavara, həm dəli xəzriyə. Quyusu? Əlbəttə, var, düşəndə göstərəm. Buyurun, birinci siz keçin. İş çoxdu? Əslində, bilirsiniz, biz elə camaatıq ki, əlimiz sementə dəyməsə dinc otura bilmirik. Vallah, elə belə də yaşamaq olar. Bağ evidir, şəhər evi deyil ki. Görürsüz? Eyni vaxtda deyirik, ürəyimiz birdi. Belə də yaşamaq olar. Qonşular sakit mədəni adamlardı, bir qonşu pianina müəlliməsidə, o biri qonşu bakılıdı, yerli adamdı. Niyə satır? Bilirsiniz, buranın yiyəsi qoca kişidi. Həkimdi, işi-gücü şəhərdədi, deyir, onsuz da, gəlmirik, getmirik. İki oğlu var. Hərəsinin öz ailəsi. Onsuz da, deyir, bilirəm, mən öləndən sonra satacaqlar, elə mən satım bölüm onların arasında. Quyu? Doğrudan, yaxşı yadıma saldız, budur quyusu. Bu quyunun qiyməti yoxdur. Yəni mən heç nə demirəm, ev özü özünün haqqında danışır. Əşyalar? Heç birini aparmır. Nə ki gördüz evdə, hamısı qalacaq. Çarpayı, soyuducu, masa, manqal, samovar... Bağ alası olsanız, bircə Brejnevın seyfini aparacaq. Dənizə yolu? Beş dəyqə piyada yolu var. İnşallah, alası olsanız, mən göstərəm sizə burda dəniz qırağında harda yaxşı balıq verillər. Hardan bildim balıq xoşdayırsız? A-ha-ha-ha. Bir dəqiqə, üzr istəyirəm, yaddan çıxdı, evin qapı-pəncərəsi açıq qaldı, onları bağlayım gəlim. - Dəllal bunu deyib evə qalxdı, qapıları bağladı, pəncərələri örtüdü, həyətdəki ağ dəmir dolabın qapısını möhkəm sıxdı və hamılıqla bağdan çıxdılar.

- Bəs bu küçənin adı nədir? - gənc qadın ciyildədi.

- Anam, bu küçənin adı yoxdur. - Dəllal darvazayla əlləşə-əlləşə dedi.

- O şəhərdədi elə. Bağ yerində hər yol küçə deyil. Burda əsas bir neçə yolun adı var, ana yollardı. Qalanları bağların arasıtınan gedən belə dar yollardı. Adı olmur.

- Axı divara yazılıb Ülvü küçəsi? Odu, baxın.

- Ah-hah-hah. Onu bilirsiniz, buralarda bir dəli vardı, əlinə bir vedrə qır alıb gəzirdi. Divarlara kefi istəyən adı yazırdı. Ülvü küçəsi, Zeynəb küçəsi...

Onlar gülüşdülər. Addım səsləri uzaqlaşdıqca uzaqlaşdı. Kirpi ağ dəmir dolabın içində qalası oldu. İndi kirpinin bircə xilas yolu vardı. Gərək bu kişiylə qadın o bağı alaydı. Əgər bağı almasalar, qarşıdakı uzun qışı bağlı qapı arxasında dəmir dolabda acsusuz qalacaqdı kirpi. O da belə baxanda yaxşı görünəcək, amma içi boşalacaq, boşalacaqdı, quruca tikanlı dərisi qalacaqdı, bir də bir cüt ayağı.

Yolayrıcında dəllal sağollaşıb öz evinə-əşiyinə getdi. Kişiyə qadın ana yola tərəf üz qoydular.

- Görəsən, torpağı almaq nədir? Yəni o torpağın altı da sənin olur? Lap yer kürəsinin nüvəsinə qədər uzun bir dilim səninki olur, ya tək torpağın üstü? - Xəyalpərəst qadın başını çiyinə əydi.

- Bəzi ölkələrdə qanun var ki, - kişi ağıllı-mağıllı sözlərlə danışmağa başladı, - iki metrədən dərin nə tapılsa, kralıçanıdı. Bəzi ölkələrdəsə qanun var ki, qızıl, nöüt tapsan, sənindir.

- Onu demirəm. Soxulcanları deyirəm, süxurları, yeraltı suları...

Onlar ana yola çatanda buludların pərdəsi çəkildi, Günəş lacivərd səmanın ortasında bərq vurdu, bağlar, evlər, adamlar bir anda yayın ən qızmar günlərindəki kimi işığa qərğ oldular.

- Bəlkə, qayıdaq bağa? Nə deyirsən? - kişi qadına baxıb mənalı-mənalı gülümsədi.

Belə adamaldadan havalarda aqlın başından çıxır, elə şeylər edirsən ki, sonradan peşman olursan.